

ного музею. К., 1958: Раннеславянское поселение в Тясьмине // Материалы и исследования по археологии СССР. М., 1962. № 108: Знаки на древньоруському посуді з Києва // Археологія. К., 1964. Т. 17: Видатний археолог В.В. Хвойка і його роль в організації Державного історичного музею Української РСР // Архіви України. К., 1966. № 4: Мандрівка в глибині віків. К., 1968. (у співав.): Давньоруські писанки // Археологія. К., 1980. № 35: Черный металл зарубченецкого поселения на Оболони // Советская археология. М., 1983. № 4. (у співав.): Твори Т.Г. Шевченка — джерело історичного краєзнавства України // Респ. навк. конф. з істор. краєзн. К., 1989: За покликом серця: Пам'ятки історії та культури в житті і творчості Т.Г. Шевченка. К., 1990: Мартинівський скарб // Золото Степу: Археологія України. К.-Шлезвіг, 1993: Ханенки і музеї Києва // До 100-річчя Нац. музею історії України. К., 1998: Скарбниці історичної пам'яті України // Київська старовина. К., 1999: Таємниці давньої Оболоні // Музей та його колекції: Темат. зб. навк. пр. К., 2003.

Літ.: Строчкова Л., Терпиловський Р. Ганна Михайлівна Шовкопляс // Киевский Альбом: Ист. Альманах.. К., 2002. Вып. 2. С.78–79.

Т.І. Шовкопляс

ШОВКОПЛЯС Іван Гаврилович (08.04.1921, с. Лазірки, нині Оржицького р-ну Полтавської обл.—13.06.1997, Київ) — архео-

лог, історик, бібліограф, пам'яткознавець. Засл. діяч науки і техн. України (1995).

У 1938 вступив на історичний ф-т Київського державного ВН-ТУ ім. Т.Г. Шевченка. Під час Другої світової війни в м. Махачкала з відзнакою закінчив історичний ф-т Дагестанського державного педагогічного ін-ту (1942), а по війні (1945), також із відзнакою, — історичний ф-т Київського державного ВН-ТУ ім. Т.Г. Шевченка. Дружина — *Шовкопляс* Ганна Михайлівна.

1945–49 працював в Державному історичному музеї СРСР (Москва) й одночасно навчався в аспірантурі, яку достроково закінчив захистом кандидатської дисертації. 1949–67 працював в Інституті археології АН УРСР ученим секретарем (1949–50), заступником директора з навк. роботи (1950–60), старшим навк. співробітником (1960–67); брав участь в створенні й очолював відділ Інституту — Археологічний музей (1967–73). Завдяки зусиллям Ш. та за підтримки Президії Академії навк України в особі президента академіка О. Палаліна, історичні реліквії та знахідки археологів із 1954 залишаються в Україні та зберігаються в державних музеях.

Дослідив низку археологічних пам'яток, переважно періоду палеоліту, серед яких Луска-Врублевецька на Хмельниччині, Мізин в Чернігівській області, Радомішль на Житомирщині. На місці розкопок останньої в 1964 було відкрито пам'ятник, поновлений в 2005. Після завершення

розкопок стоянки Добранічівка (Київська обл., 1977), об'єкт було законсервовано та на ньому було створено перший в державі музей такого типу, відомий фахівцям усього світу. У день 85-річчя вченого на споруді музею відкрито меморіальну дошку на його честь. Результати досліджень були опубліковані Ш. в низці монографій, значній кількості статей, висвітлені на конференціях, симпозіумах та конгресах світового рівня.

Доктор історичних наук (1965), професор (1971) Ш. протягом життя успішно поєднував наукову діяльність із педагогічною (Київський педагогічний ін-т ім. М. Горького, нині Національний педагогічний ун-т ім. Драгоманова) 1954–1956; Київський державний, нині — національний ун-т ім. Т.Г. Шевченка). Ш. було підготовлено навчальний курс «Основи археології», видано двома виданнями перший в Україні підручник «Основи археології».

У 70-х рр. І.Г. Шовкопляс звернувся до наукової бібліографії. За монографію «Розвиток радянської археології на Україні (1917–1966): Бібліографія» (1969), в якій серед інших, були згадані твори «небажаних» в ті часи вчених Ф. Вовка, В. Антоновича, М. Грушевського та інших, йому були висунуті ідеологічні звинувачення та переведено на роботу в Центральну наукову бібліотеку АН УРСР (нині — Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського), де він і працював до останнього дня свого життя. Ним було підготовлено та видано низку покажчиків із археології та історії України, бібліографії окремих видатних діячів: Б. Грінчен-

ка, І. Підоплічка, М. Рудинського. Побачили світ наукові дослідження, присвячені Т.Г. Шевченку. З набуттям Україною незалежності, Ш. підготував до друку бібліографічні покажчики про життя та діяльність гетьманів України — І. Мазепи та П. Скоропадського, брав безпосередню участь в створенні Музею гетьманства в Києві.

Загалом, науковий здобуток Ш. — понад 400 друкованих праць: дослідницьких, науково-популярних, енциклопедичних, методичних, близько 20 монографій. Брав участь в збереженні історичної спадщини укр. народу, активно співпрацював із Товариством охорони пам'яток історії та культури України. Підготував більше 100 праць із пам'яткознавства.

Тв.: Шовкопляс І. Перлина українських старожитностей // Археологічний літопис Лівобережної України.- 1998, № 1–2; Археологія України: Бібліогр. покажчик, 1981–1990 / Уклад. І. Шовкопляс. К., 1999.

Лит.: Жданова Р. Бібліографічна діяльність Івана Шовкопляса // Вісник кн. палати. 2002, № 5; Шовкопляс Т.І. Археолог Іван Шовкопляс: сторінки життя й діяльності // Музейна справа на Житомирщині: історія, досвід, проблеми: Навк. зб. «Велика Волинь». Т. 33. Житомир, 2005. С. 360–364.

Т.І. Шовкопляс